

Każdą z czterech list można by uzupełnić albo wręcz zbudować alternatywną. ale kanon to kanon. Nie może być płynny w nieskończoność. Moimi kryteriami wyboru były: znaczenie historyczne/kulturowe, reprezentatywność, kreatywne znaczenie dla przyszłości tworzenia regionalnej tożsamości.

Sam siebie zaskoczyłem słabą reprezentacją ostatniego siedemdziesięciolecia, głównie jeżeli chodzi o miejsca szczególne (jedynie planetarium, uniwersytet i rekonstrukcja Elbląga) i osobowości. Wykreowałem nieodbyty, ale ważny dialog między hrabiną Dönhoff a Petrą Reski, które połączyłem w jedno dzieło. dlaczego? Bo to uzupełniający się głos przedstawielek dwóch niemieckich pokoleń wobec utraty miejsca. Ale przede wszystkim bardzo dobra literatura. Kogoś może zdziwić na liście osobowości Walenty Barczewski i Ferdinand Gregorovius. Wybór zawsze boli. Lista alternatyw mogłaby być długa, na przykład Seweryn Pieniężny, Kazimierz Jaroszyk, Stanisław Nowakowski ze środowiska „Gazety Olsztyńskiej” czy Jan Baczewski, czy najwybitniejszy historyk ziem pruskich Wojciech Kętrzyński, czy działacz mazurski Fryderyk Leyk. Księżda Barczewskiego wybrałem jako najwybitniejszego przedstawiciela polskiej Warmii: publicystę, historyka, etnografa, polityka. Łączy w sobie i warmiński katolicyzm, i działalność wokół najważniejszych wydarzeń z przełomu XIX i XX wieku. Gregorovius, jak nikt inny, łączy Mazury (Nidzicę) z Polską i Europą. Przypomnę: jest autorem wielotomowych historii Rzymu i Aten, ale przede wszystkim „idei polskości” (1848) i aktualnych do dziś „Wędrówek po Włoszech”. Zaskakuje nieobecność we współczesnej świadomości historycznej II wojny światowej. Dla mnie łączy ją „przestrzeń pomiędzy”, wyrażona losem tysięcy jeńców i robotników przymusowych w Prusach Wschodnich, które egzemplifikuje stalag IB Hohenstein (Olsztynek) oraz zamach Clausa von Stauffenberga w Wolfsschanze.

Dzieła:

Mikołaj Kopernik | De revolutionibus
Max Toeppen | Historia Mazur. Przyczynek do dziejów krainy i kultury pruskiej
Ernst Wiechert | Dzieci Jerominów Konstanty ildefons Gałczyński | Kronika olsztyńska
Marion hrabina Dönhoff | Nazwy, których już nikt nie wymienia
Siegfried Lenz | Muzeum ziemi ojczystej
Hubert Orłowski | Warmia z oddali. Odpominania
Edward Martuszeński | Polscy i niepolscy Prusacy. Szkice z historii Mazur i Warmii
Erwin Kruk | Z krainy Nod
Kazimierz Brakoniecki | Światologia

Osobowości:

Herkus Monte
Mikołaj Kopernik (Nicolaus Copernicus)
Jan Dantyszek (Johannes Dantiscus)
Ignacy Krasicki
Johann Gottfried Herder
Krzysztof Celestyn Mrongowiusz
Ferdinand Gregorovius
Walenty Barczewski
Feliks Nowowiejski
Erich Mendelsohn

Miejsca:

wzgórze katedralne we Fromborku
Reszel
zamek biskupów w Lidzbarku Warmińskim
Święta Lipka / Gietrzwałd
Elbląg – rekonstrukcja starówki
szlak Wielkich Jezior Mazurskich
Kanał elbląski
wsie starowierskie w okolicach Ukty, Rucianego-Nidy
planetarium w Olsztynie

kampus uniwersytecki w Kortowie

Wydarzenia:

- utworzenie państwa zakonu krzyżackiego w Prusach | 1230/1231
- utworzenie tzw. diecezji pruskich | 1243
- drugie powstanie Prusów | 1260-1274
- bitwa pod Grunwaldem | 1410
- II pokój toruński | 1466
- traktat krakowski i powstanie Prus Książęcych | 1525
- Napoleon na Warmii i Mazurach | 1807
- bitwa pod Tannenbergiem | 1914
- II wojna światowa w Prusach Wschodnich: 20 lipca 1944 roku (zamach von Stauffenberga) – 20 stycznia 1945 roku (wyzwolenie obozu stalag IB Hohenstein przez armię Czerwoną)
- koniec II wojny światowej i przyłączenie Warmii i Mazur do Polski | 1945